

С. Г. Бугайцов¹,
д. н. з держ. упр., професор, головний науковий співробітник, Державна установа
"Національний науковий центр радіаційної медицини
Національної академії медичних наук України"

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.4.108

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

S. Bugaytsov,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Chief Researcher, State Institution
"National Scientific Center for Radiation Medicine of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine"

ECONOMIC SAFETY AS A COMPOSITION OF NATIONAL SECURITY SYSTEM: PUBLIC-MANAGEMENT ASPECT

У статті досліджено сутність дефініцій "економічна безпека держави" та "державне управління економічною безпекою". З'ясовано, що прикладне значення механізму гарантування економічної безпеки держави розкривається через функції, які він виконує: правотворчу, правоохоронну, зовнішньодержавну, інформаційну, практичну, регулюючу, захисну, контрольну.

Встановлено, що головними суб'єктами забезпечення економічної безпеки країни є держава та її інститути, органи місцевого самоврядування. Вони здійснюють виконання основних функцій у цій сфері через такі органи державної влади, як: законодавча, виконавча та правоохоронні органи влади. Крім того, доведено, що участь у забезпеченні економічної безпеки держави беруть суб'єкти недержавної системи, представлені інститутами громадянського суспільства, а також самі громадяни України через участь у виборах, референдумах та через інші форми безпосередньої демократії.

Досліджено, що суб'єкти державної системи щодо забезпечення економічної безпеки держави розробляють, затверджують та виконують основні напрями державної політики національної безпеки України в економічній сфері.

Запропоновано для ефективного забезпечення економічної безпеки держави впровадження єдиних функцій держави у цій сфері, виконання яких буде покладено не на всі суб'єкти як державного, так і недержавного секторів, а на спеціальний орган, який буде створений для виконання не тільки функцій, а й покладених на нього завдань.

The article explores the essence of the definitions of "economic security of the state" and "state management of economic security". It was found out that the applied value of the mechanism of guaranteeing economic security of the state is disclosed through the functions it performs: law-making, human rights, law enforcement, foreign-state, information, practical, regulatory, protective, control.

¹ ORCID: 0000-0002-9513-2510

It was established that the main subjects of providing economic security of the country are the state and its institutions, bodies of local self-government. They carry out the main functions in this area through such bodies of state power as: legislative, executive and law enforcement authorities. In addition, it has been proved that participation in ensuring the economic security of the state is taken by subjects of the non-state system, represented by civil society institutions, as well as citizens of Ukraine themselves through participation in elections, referendums and other forms of direct democracy.

The subjects of the state system to ensure the economic security of the country develop, approve and implement the main directions of the state policy of national security of Ukraine in the economic sphere. The main ones are: ensuring conditions for sustainable economic growth and improving the competitiveness of the national economy; accelerating progressive structural and institutional changes in the economy, improving the investment climate, improving the efficiency of investment processes; improvement of antitrust policy; ensuring balanced development of the public sector, internal and external protection of the national currency, its stability, market protection, and the like.

It was investigated that the subjects of the state system for providing economic security of the state develop, approve and implement the main directions of the state policy of national security of Ukraine in the economic sphere.

It is proposed to ensure the effective provision of economic security of the state, the introduction of unified functions of the state in this sphere, implementation of which will be imposed not on all actors of both state and non-state sectors, but on a special body, which will be set up to perform not only functions, but also assigned to his tasks.

Ключові слова: державне управління, економічна безпека держави, суб'єкти економічної безпеки, функції держави, державно-управлінські рішення, державне управління економічною безпекою.

Key words: state administration, economic security of the state, subjects of economic security, functions of the state, state-management decisions, state administration of economic security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В Україні за роки незалежності відбувався складний процес перетворення як політичної, так і економічної систем. У сучасних умовах державотворення перед Україною стоїть завдання стратегічного значення — забезпечити належний рівень економічної безпеки як одну із визначальних передумов зайняття гідного місця у світовому цивілізаційному поступі.

З урахуванням умов і реальної ситуації в українській економіці, проблеми економічної безпеки як складової системи національної безпеки, роль державного управління, пошук методів і напрямів захисту економіки України як ніколи актуальні й мають потребу в нових дослідженнях і виробленні науково обґрунтованих рекомендацій їхнього розвитку й удосконалення в процесі реалізації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню теоретичних та практичних проблем забезпечення національної та економічної безпеки присвячені праці таких науковців: Л. Акімової [17], В. Андрійчук [3], О. Власюк [8], В. Гончарова [4], Я. Жаліло [7], С. Пирожкова [6], Г. Пастернак-Таранушенко [2], Г. Ситник [18], А. Сухорукова [5] та ін. Крім того, аспекти державного управління економічною безпекою присвячені праці Л. Акімової [14; 16; 20; 21], С. Завгородньої [19], В. Котковського [12], І. Ревака [15], Г. Ситник [18], А. Сухорукова [13], Я. Чернятевича [11] та ін. Однак, незважаючи на наукову цінність публікацій вищезазначених вчених у сфері державного управління економічною безпекою, недостатньо дослідженою залишається низка проблемних питань щодо державно-управлінських аспектів забезпечення економічної безпеки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є здійснення аналізу та систематизації теоретико-методологічних засад державного управління забезпеченням економічної безпеки як складової системи державного управління національної безпеки держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Оскільки економіка є однією з життєво важливих сторін діяльності суспільства, держави та особи, то поняття "національна безпека" без оцінки економічної складової їхньої життєдіяльності не зможе в повному обсязі розкрити стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. Тому в межах нашого дослідження також є важливим обґрунтувати сутність дефініції "державне управління економічною безпекою". Очевидно, що для цього передусім необхідно провести аналіз поняття "економічна безпека".

У науковій літературі існує різноманітна кількість підходів до визначення поняття "економічна безпека" його взаємозв'язку та взаємообумовленості з поняттям національна безпека. Деякі науковці розглядають економічну безпеку як основу національної, а інші представляють економічну безпеку основною складовою системи національної безпеки країни. Згідно ст. 1 Закону України "Про національну безпеку України" визначено, що національна безпека України — це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1].

В українській науковій літературі поняття "економічна безпека" вперше було вжито в 1994 р. Г. Пастернаком-Таранушенком. На його думку, економічна безпека — складова частина національної безпеки. Це наймолодша з наук про безпеку держави, яка зародилася на підґрунті необхідності забезпечення державності за рахунок використання відповідних заходів та засобів, що покликані надати стабільність стану держави попри економічний тиск, який здійснюється ззовні або зсередини [2, с. 23].

Науковець В.Г. Андрійчук зауважує, що економічна безпека — це стан економічної системи, який дозволяє їй розвиватися динамічно, ефективно і вирішувати соціальні завдання та при якому держава має можливість виробляти і втілювати в життя незалежну економічну політику [3].

Вчений В.О. Гончарова стверджує, що економічна безпека — це такий стан національної економіки, при якому зберігається стійкість і здатність до несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Авторка переконана: перешкоджаючи впливу різноманітним загрозам, неодмінно можна досягти стійкого рівня економічної безпеки держави [4, с. 18].

Крім того, А. Сухоруков визначає економічну безпеку як "...вертикально інтегровану трирівневу (національний, регіональний та місцеве самоврядування) систему з розвиненими горизонтальними зв'язками (на кожному із зазначених рівнів), яка характеризується самодостатністю, забезпечує стійкість економіки від негативних зовнішніх і внутрішніх дій та сприяє її розвитку" [5, с. 75].

На думку С. Пирожкова, економічна безпека — це сукупність умов, за яких країни зберігають свої економічні інтереси; задовольняють у довгостроковому періоді потреби суспільства і держави; генерують інноваційні зрушення в економіці з метою забезпечення стабільного економічного розвитку; протистоять зовнішнім економічним загрозам та повністю використовують національні конкурентні переваги у міжнародному поділі праці" [6, с. 14]. Я. Жаліло визначає економічну безпеку країни як складну багатофакторну категорію, що характеризує спроможність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб населення країни, протистояння дестабілізуючому впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання" [7, с. 15].

Науковець О. Власюк, досліджуючи проблеми економічної безпеки, зазначає, що вона має розглядатися як складна поліструктурна наука, яка, за аналогією з безпекою екологічних, біологічних, технічних систем тощо, є наукою про безпеку (точніше — життєздатність) соціально-економічних систем різних рівнів ієрархії (особа, домашнє господарство, галузь, регіон, сектор економіки, національна економіка, світове господарство) [8].

Отже, проведений нами аналіз свідчить, що поняття "економічна безпека" по-різному трактується в науковій літературі. Економічна безпека безпосередньо пов'язана зі станом стабільності держави, і, знаючи закономірність цього взаємозв'язку, можна діагностувати стан і направити певним чином розвиток держави, використовуючи ефективну модель державного управління. За нормальних умов економічні загрози є зворотною стороною економічного виграшу й звичайною умовою діяльності в ринковому конкурентному середовищі [9].

Поняття "державне управління економічною безпекою" (далі — ДУЕБ) до цього часу не знайшло широкого вжитку у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, незважаючи на певні спроби дати наукове обґрунтування цьому поняттю. Так, Я. Чернятевич визначає ДУЕБ як специфічний вид державного управління, що по суті є цілеспрямованою діяльністю суб'єктів забезпечення економічної безпеки, які є в межах чинного законодавства та, використовуючи наявні можливості держави, здійснюють розробку й реалізацію владних, регулюючих, координуючих, контролюючих та нормативних державно-управлінських впливів на об'єкти економічної безпеки з метою прогнозування, своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації загроз у економічній сфері суспільного життя [11].

Досить близьким до такого розуміння цього поняття є визначення В. Котковського, який розглядає дер-

жавне регулювання економічної безпеки як "...специфічний вид державного управління, що охоплює соціально-економічну, політичну та інші сфери суспільного життя" [12].

Науковець А. Сухорукова щодо розуміння сутності ДУЕБ, яку вітчизняний дослідник трактує як систему підтримання економічної безпеки держави, що полягає у діяльності органів, спрямована на реалізацію цілей і завдань захисту національних інтересів в економічній сфері [13].

Погоджуємося з визначенням поняття ДУЕБ, яке дають вітчизняні науковці. Проте, на нашу думку, застосування системного підходу при дослідженні державного управління дає можливість акцентувати увагу на таких особливостях.

Держава є головним суб'єктом національної безпеки в економічній сфері й здійснює свої функції в зазначеній сфері через органи законодавчої й судової галузей влади [14; 20]. Так науковець І. Ревак зазначає, що прикладне значення механізму гарантування економічної безпеки держави розкривається через функції, які він виконує, а саме [15]:

— інформаційна — сутність полягає у постійному інформуванні суб'єктів економічної безпеки про реальні та потенційні загрози;

— попереджувальна — пов'язана з використанням комплексу заходів, спрямованих на недопущення або зменшення економічних втрат та з можливістю проведення профілактичних заходів, спрямованих на запобігання настанню потенційних загроз в економічній сфері;

— практична — зводиться до наукового обґрунтування макроекономічної політики держави, зокрема інноваційної розробки рекомендацій щодо застосування принципів і методів раціонального господарювання та підвищення рівня економічної безпеки;

— регулююча — полягає у посиленні взаємозв'язку економічної політики та основних напрямів інноваційного і соціально-економічного розвитку держави й адміністративно-територіальних одиниць;

— захисна — зводиться до посилення економічної безпеки, включаючи контроль за дотриманням законодавчих норм, а також до здатності механізму забезпечення економічної безпеки виконувати роль засобу впливу суб'єктів безпеки на недоторканість та захист власних національних інтересів, національних цінностей від внутрішніх і зовнішніх посягань;

— контрольна — виявляється в контролі за правильністю застосування суб'єктами економічної безпеки відповідних методів і важелів у конкретній ситуації, пов'язаній зі захистом національних інтересів та запобіганням потенційним загрозам.

Однак В. Нерсеянц до основних функцій держави відносить правотворчу, правозахисну, правоохоронну та зовнішньодержавну. Перші три функції вчений вважає внутрішніми функціями, пов'язаними зі здійсненням внутрішнього суверенітету держави, а четверту — зовнішньою функцією, яка характеризує здійснення зовнішнього суверенітету держави. При цьому науковець зазначає, що внутрішні та зовнішні функції держави тісно взаємопов'язані, доповнюють і підкріплюють одна одну.

Отже, провівши дослідження вчених щодо визначення ними основних функцій держави у сфері забезпечення економічної безпеки України, дають змогу констатувати, що єдиної думки щодо визначення цих функцій немає. Дану проблему необхідно вирішити спочатку на законодавчому рівні, розкривши їх у відповідному окремому законодавчому акті. Це дозволить створити підґрунтя для змістового, обґрунтованого виокремлення та узгодження єдиних функцій забезпечення економічної безпеки держави.

Зазначимо, що держава та її інститути, органи місцевого самоврядування виступають головними суб'єктами забезпечення економічної безпеки [16]. Оскільки вони здійснюють виконання основних функцій у цій сфері через такі органи державної влади, як: законодавча, виконавча та правоохоронні органи влади, які представлені суб'єктами державної системи. Крім того, участь у забезпеченні економічної безпеки держави беруть суб'єкти недержавної системи, представлені інститутами громадянського суспільства, а також самі громадяни України через участь у виборах, референдумах та через інші форми безпосередньої демократії, а також через органи державної влади та місцевого самоврядування, які вони обирають, реалізують національні інтереси у порядку виконання конституційних обов'язків проводять заходи, визначені законодавством України щодо забезпечення її національної, у тому числі економічної безпеки.

Суб'єкти державної системи щодо забезпечення економічної безпеки країни розробляють, затверджують та виконують основні напрями державної політики національної безпеки України в економічній сфері. Основними є: забезпечення умов для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки; прискорення прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення ефективності інвестиційних процесів; удосконалення антимонопольної політики; забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери, внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту фінансового ринку тощо.

Зазначимо, що нині в Україні відсутній єдиний орган, який функціонально концентрував би в собі забезпечення національної безпеки та її основної складової як економічна безпека. Наразі функцію координації та контролю за діяльністю органів влади щодо забезпечення економічної безпеки держави покладені на Раду національної безпеки і оборони України у складі якої утворено та діє Департамент економічної та соціальної безпеки.

До основних законодавчих та нормативних актів за допомогою, яких здійснюється державне управління належать [17, с. 61; 21]:

— Конституція України;

— Кодекси України (Цивільний, Кримінальний, Господарський, Податковий, Митний, Бюджетний);

— Закони України ("Про національну безпеку України", "Про Раду національної безпеки і оборони України" тощо);

— методичні рекомендації ("Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування");

— Постанови (НБУ, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України);

— Укази Президента.

Зазначимо, що в структурі системи забезпечення економічної безпеки має бути підсистема, головною функцією якої є не тільки розробка та прийняття державно-управлінських рішень щодо реалізації державної політики з питань забезпечення економічної безпеки, а й формування правового поля вказаної політики. Можна передбачити, що функцію виконує система державного управління економічною безпекою, яка є підсистемою системи забезпечення економічної безпеки. Отже, можна погодитися з тими науковцями, які стверджують, що вказане управління є цілеспрямованою діяльністю суб'єктів забезпечення економічної безпеки, які здійснюють розробку й реалізацію владних, регулюючих, координуючих, контролюючих та нормативних державно-управлінських впливів на об'єкти економічної безпеки з метою прогнозування, своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації загроз в економічній сфері життєдіяльності суспільства та держави [18].

Безумовно, на структуру та зміст прийняття державно-управлінських рішень у контексті забезпечення економічної безпеки впливають чинники внутрішнього і зовнішнього (глобального) характеру. Зокрема серед чинників внутрішнього характеру виділяють: дефіцит бюджету, безробіття, зростання обсягів "тіньової економіки", корупцію, що призводять до зниження обсягів виробництва, політичної нестабільності та соціальної напруженості в суспільстві [18].

З іншого боку, сьогодні конкурентна боротьба між державами перемістилася значною мірою у сферу економіки та технології. Унаслідок цього, головною ознакою перемоги країни в цій боротьбі є досягнутий рівень добробуту її громадян як складова безпеки людини і, в цілому, суспільства та держави.

Зазначимо, що "система державного управління економічною безпекою", означає цілеспрямований, регулюючий, координуючий, контролюючий та нормативний вплив органів державного управління та вищих посадових осіб держави на об'єкти економічної безпеки з метою забезпечення реалізації національних інтересів в економічній сфері та забезпечення економічного розвитку суспільства та держави [19, с. 83].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, ефективне забезпечення економічної безпеки держави неможливе без вироблення та впровадження єдиних функцій держави у цій сфері, виконання яких буде покладено не на всі суб'єкти як державного, так і недержавного секторів, а на спеціальний орган, який буде створений для виконання не тільки функцій, а й покладених на нього завдань. Діяльність спеціального органу економічної безпеки України дасть змогу, з одного боку, виявити та запобігти злочинам та

іншим правопорушенням в економічній сфері, а з другого — раціонально розподіляти компетенцію його діяльності за розробленою системою заходів забезпечення економічної безпеки власних внутрішніх і зовнішніх загрозам нашої країни.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018р. №3 2469-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

2. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення: підручник / Г. Пастернак-Таранушенко; за ред. проф. Б. Кравченка. — К.: Кондор, 2002. — 302 с.

3. Андрійчук В. Г. Економічна безпека України: стан, критерії виміру та превентивні заходи її зміцнення / В.Г. Андрійчук // Економіка, фінанси, право. — 2013. — № 6. — С. 12—17.

4. Гончарова В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави: монографія / В.О. Гончарова. — Х.: ННУ, 2001. — 195 с.

5. Сухорукова А.І. Система економічної безпеки держави / А. І. Сухорукова // Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при РНБО України. — К.: ВД "Стилос", 2010. — 685 с.

6. Пирожкова С.І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / За ред. акад. НАН України С.І. Пирожкова. — К.: НІПМБ, 2003. — 42 с.

7. Жаліло Я.А. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти / Я.А. Жаліло. — К.: Сатсанга, 2001. — 224 с.

8. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк. — К.: Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. — 48 с.

9. Белопольський М.Г. Национальная экономическая безопасность в Украине / М.Г. Белопольский, В.Д. Киселев // Научные труды Донецкого государственного технического университета. — Донецк. — 2002. — № 46. — С. 50—55.

11. Чернятевич Я.В. Викладання навчальної дисципліни "Державне управління економічною безпекою": зарубіжний та вітчизняний досвід / Я.В. Чернятевич // Вісник НАДУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-1-34>

12. Котковський В. Р. Державне регулювання економічної безпеки в Україні. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з державного управління спец. 25.00.02 "Механізми державного управління" / В.Р. Котковський // Запорізький інститут державного та муніципального управління, — Запоріжжя, 2007. — 196 с.

13. Система економічної безпеки держави: монографія / О.С. Власюк [та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. Сухорукова А.І.; Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки. — К.: Стилос, 2010. — 685 с.

14. Акімова Л.М. Оцінювання впливу основних інструментів державного регулювання на економічну безпеку України / Л. М. Акімова // Інвестиції: практи-

ка та досвід. Серія: Державне управління. — 2018. — № 23. — С. 113—117.

15. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект / І.О. Ревак // Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту. внутр. справ. Серія економічна. — Л.: 2009. — Вип. 2. — 238 с.

16. Акімова Л.М. Механізми державного управління економічною безпекою України: аналіз чинників впливу систематизованих за окремими сферами її розвитку / Л.М. Акімова // Аспекти публічного управління. — Дніпро. — 2018. — Т. 6. — № 6—7. — С. 5—11.

17. Акімова Л.М. Напрями удосконалення нормативно-правового забезпечення економічної безпеки держави / Л.М. Акімова // Інвестиції: практика та досвід. Серія: Державне управління. — 2018. — № 24. — С. 57—62.

18. Ситник Г.П. Системний аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження державного управління економічною безпекою / Г.П. Ситник, С.П. Завгородня [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/13.pdf>

19. Завгородня С.П. Система державного управління економічною безпекою як об'єкт самостійних наукових досліджень / С.П. Завгородня // Ефективність державного управління, зб. наук. пр. — К.: 2014. — Вип. 41. — С. 80—84.

20. Акімова Л.М. Аналіз тенденцій розвитку економіки держави та їх вплив на економічну безпеку України // Інвестиції: практика та досвід. — 2018. — № 20. — С. 71—75.

21. Акімова Л.М. Аналіз гібридних загроз економічній безпеці України: міжнародний досвід та українські реалії // Інвестиції: практика та досвід. — 2018. — № 22. — С. 110—115.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On national security of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 31 January 2019).

2. Pasternak-Taranushenko, H., (2002), *Ekonomichna bezpeka derzhavy. Statyka protsesu zabezpechennya* [Economic security of a nation. Static of provision process], Kondor, Kyiv, Ukraine.

3. Andriychuk, V. H. (2013), "Economic security of Ukraine: state, measurement criteria and preventive measures of its strengthening", *Economics, finance, law*, vol. 6, pp. 12—17.

4. Honcharova, V. O. (2001), *Vplyv tinyovoyi ekonomiky na ekonomichnu bezpeku derzhavy* [Influence of shadow economy on the economic security of the state], KhNU, Kharkiv, Ukraine.

5. Sukhorukova, A.I. (2010), *Systema ekonomichnoyi bezpeky derzhavy* [The system of economic security of the state], VD "Stylos", Kyiv, Ukraine.

6. Pyrozhkova, S. I. (2003), *Metodychni rekomendatsiyi shchodo otsinky rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy* [Methodical recommendations on the evaluation of the level of economic security of Ukraine], NIPMB, Kyiv, Ukraine.

7. Zhalilo, Ya. A. (2001), *Stratehiya natsionalnoyi bezpeky Ukrainy v konteksti dosvidu svitovoyi spilnoty*

[Strategy of economic security of Ukraine in the context of the experience of world community], Satsanga, Kyiv, Ukraine.

8. Vlasyuk, O. S. (2008), *Teoriya i praktyka ekonomichnoyi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku* [Theory and practice of economic security in the system of economic science], Natsionalnyi instytut problem mizhnarodnoyi bezpeky pry Radi natsionalnoyi oborony Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

9. Belopolskyj, M. H. (2002), "National economic security in Ukraine", *Nauchni trudy Doneskogo gosudarstvennogo tekhnicheskogo universiteta*, vol. 46, pp. 50—55.

11. Chernyatevych, Ya. V. (2013), "Teaching of the educational course "State management of economic security": foreign and inland experience", *Visnyk NADU*, [Online], available at: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-1-34>, (Accessed 31 January 2019).

12. Kotkovskiy, V. R. (2007), "State regulation of economic security in Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Sate regulation, Zaporizhzhya Institute of State and Municipal Management, Zaporizhzhya, Ukraine,

13. Vlasyuk, O. S. (2010), *Systema ekonomichnoyi bezpeky derzhavy* [System of economic security of a state], Stylos, Kyiv, Ukraine.

14. Akimova, L. (2018), "Evaluation of the influence of the key instruments of the state regulation on the economic security of Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 23, pp. 113—117.

15. Revak, I. O. (2009), "Provision mechanism of financial security of Ukraine: theoretical aspect", *Naukovyj visnyk Lvivskogo Natsionalnogo universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 2, pp. 241—251.

16. Akimova, L.M. (2018), "Mechanisms of public administration of economic security of Ukraine: analysis of the factors of influence of systematized by individual spheres of its development", *Public administration aspects*, vol. 6 (6—7), pp. 5—13.

17. Akimova, L. (2018), "Directions of improving the regulatory and legal support of economic safety of the state", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 24, pp. 57—62.

18. Sytnyk, H. P. and Zavorodnya, S. P. (2013), "System analysis of the term and category apparatus of the research of state management of economic security", *Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktyka*, [Online], vol. 2, pp. 82—89, available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/13.pdf> (Accessed 31 January 2019).

19. Zavorodnya, S. P. (2014), "System of state management of economic security as an object of self-dependent scientific research", *Efektivnist' derzhavnoho upravlinnya*, vol. 41, pp. 80—84.

20. Akimova, L. (2018), "Analysis of trends in the development of the state economy and their impact on Ukraine's economic security", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 71—75.

21. Akimova, L. (2018), "Analysis of hybrid threats to economic security of Ukraine: international experience and ukrainian realities", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 110—115.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2019 р.